

С. В. Шумило

Булатовичники

БУЛАТОВИЧНИКИ – внутрішньоцерковний ісихастсько-богословський рух у православ'ї. Ін. назва – ім'яславія. Виник на поч. 20 ст. в середовищі ченців Афону. Назва походить від прізвища одного з теоретиків ім'яславія, укр. ієросхимонаха Антонія ([О. Булатовича](#)), який відстоював думку, що самим звукам і буквам імені Божого присуща благодать Божя. З-під його пера вийшла низка полеміч. творів і публікацій на захист «почитання імені Божого», пробудивши у вітчизн. богослов'ї справжній творчий спалах. Офіційним синодальним керівництвом Антонія було оголошено єретиком «за богословські сперечання». Широку полеміку викликала також книга кавказького схимонаха Іларіона «На горах Кавказа. Беседа двух старцев-подвижников о внутреннем единении с Господом наших сердец через молитву Иисус Христову, или Духовная деятельность современных пустынников», яка набула серед чернецтва значної популярності і витримала три перевидання, зокрема і в Києво-Печерській лаврі (1912). У цій книзі далекий від схоластич. мудрувань схимник у доступному стилі описав власні молитовні переживання, практичні відчуття «Божественної соприсутності» в молитві, назвавши закликуване ім'я Ісусове самим Богом. Згодом за наказом Синоду від 29 серпня 1913 царськими жандармами було ліквідовано, а бл. 1000 ченців-ісихастів, серед яких більше 300 вихідців з України, вивезено з Афону. Насильні методи придушення сплеску ісихастич. руху призвели до переростання його від звичайних богослов. сперечань у внутрішньоцерковну опозицію, стихійно перекинувшись з Афону в Україну та Росію. На захист Б. виступили оптинський старець Нектарій (Тихонів), протоієрей Іоан Кронштадтський (під його впливом виник окремий рух – іоанитів), протоієрей Павло Флоренський, о. [Сергій Булгаков](#), о. Валентин Свінцицький, проф. О. Лосєв, Володимир Ерн, С. Аскольдов, М. Новоселов (згодом катакомбний єпископ Марко) та ін., праці яких складають окрему філософію імені. Не дивлячись на те, що Антоній, Іларіон та їхні послідовники Синодом були піддані анафемі, більшість із них залишалися в лоні офіц. Церкви, вважаючи свої погляди приватною філос.-богословською думкою. Переховуючись від переслідувань царським режимом, Б. пішли в підпілля, організувавши поселення й чернечі скити в горах Пн. Кавказу, Сх. Карпат, Криму, на Буковині, Закарпатті, Волині, Кубані та ін. регіонах. З утворенням 1918 Української Держави гетьмана П. Скоропадського Б. звернулися до Всеукр. Православ. Собору із закликом спростувати постанову Синоду щодо вшанування імені Божого. Справа Б. привернула увагу Міністерства сповідань

Гетьманського Уряду і набула розв'язку. Однак із втратою Україною державності й утвердженням більшов. режиму, який розпочав жорстокі репресії проти духівництва та віруючих, розвиток богословсько-філос. осмислення Ісусової молитви припинився. Подібні суперечки втратили актуальність і вже наприкінці 20-х рр. остаточно зникли, а самі Б. склали чи не головний кістяк опозиції офіц. рад. Церкві. За їх актив. участі постали катакомбна [Істинно-православна церква](#) (ІПЦ) в Росії та соборно-єпископська УАПЦ (див. [Булдовці](#)). 1928–29 на таємному т. зв. Кочовому Соборі ІПЦ з Б. та іоанитів було знято заборони Синоду 1913, а їхнє вчення визнано як істинно-православне. Ідейним лідером Б. в ІПЦ став таємний єпископ Марко (М. Новоселов). Нині в Україні найчисельніша громада Б. відома в Закарпатті.

Рекомендована література

1. Булатович А. Апология веры во имя Божие. Москва, 1913;
2. Його ж. Афонский разгром. Церковное бессилие. С.-Петербург, 1913;
3. Його ж. Моя борьба с имяборцами на Св. Горе // Истор. вест. 1916. № 9, 10;
4. Петроград, 1917;
5. Флоровский П. Пути русского богословия. Париж, 1937;
6. Иларион (Алфеев). Священная тайна Церкви: Введение в историю и проблематику имяславских споров: В 2 т. С.-Петербург, 2002.

Бібліографічний опис:

Булатовичники / С. В. Шумило // Енциклопедія Сучасної України [Електронний ресурс] / Редкол.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк [та ін.] ; НАН України, НТШ. – К. : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2004. – Режим доступу:

<https://esu.com.ua/article-37856>

2001-2024 © Ця енциклопедична стаття захищена авторським правом згідно з чинним законодавством України ([докладніше](#)).